

30.

Wartość spotkania z człowiekiem innej kultury i rasy

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Umiejętność kontaktowania się z ludźmi

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność nawiązania głębokiej relacji z człowiekiem innej kultury i rasy¹

¹ „Zrozumienie człowieka jest bardziej wyczerpujące, gdy widzi się go w kontekście kultury, poprzez język, historię i postawy przyjmowane wobec podstawowych faktów egzystencjalnych, takich jak narodziny, miłość, praca, śmierć. Osią każdej kultury jest postawa człowieka wobec największej tajemnicy: tajemnicy Boga. Kultury poszczególnych narodów są w istocie rzeczy

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Status człowieka innej kultury i rasy dawniej i dziś.
- Konfrontacja ze światem różnych kultur pomaga docenić piękno i znaczenie własnego dziedzictwa.
- Budowanie bliskiej relacji z człowiekiem innej kultury i rasy.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Różnice kulturowe czy narodowościowe, które dzielą ludzi, mogą zostać przełamane przez postawę tolerancji i akceptacji.
- Poznanie nowych tradycji i nurtów w kulturze wystawia na próbę wierność własnym zasadom postępowania.
- Postawa tolerancji wobec odmiennych zwyczajów, zachowań czy sposobów myślenia nie oznacza ich bezkrytycznej akceptacji i naiwnego zachwyty.

Zasady

- Uczę się odczytywać potrzeby obcokrajowca, z którym przebywam i wychodzić im naprzeciw.
- Posiadam własne przekonania, normy i zasady, ale szanuję odmiennosc kulturową.
- Nie przechodzę obojętnie obok człowieka, który potrzebuje mojej pomocy i zrozumienia.
- Umiem pozyskiwać z innych kultur to, co w nich najbardziej wartościowe.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Upředzenia historyczne lub osobiste nie mogą zdominować życzliwego odniesienia do człowieka.
- Spotkanie z człowiekiem z pochodzącym z innego kontynentu może być ciekawym doświadczeniem poznawczym, poszerzającym horyzonty.

różnymi odpowiedziami na pytanie o sens osobistej egzystencji: gdy to pytanie zostanie uchylone, kultura i życie moralne Narodów ulegają rozkładowi”. CA 24.

- Znajomość własnej kultury pozwala na dzielenie się jej wartościami z ludźmi o innych tradycjach kulturowych².

Zasady

- Staram się nie oceniać drugiego człowieka wyłącznie na podstawie jego wyglądu zewnętrznego czy odmiennego sposobu zachowania.
- Uczę dziecko życzliwości wobec obcokrajowców.
- Nie izoluję rodziny od ludzi o innych tradycjach kulturowych³.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Tylko dialog budowany w oparciu o zasadę równości obu stron, co do ich godności i wartości, może być autentyczną i ubogacającą wymianą dóbr.
- Nauczyciel powinien poszerzać swoją wiedzę o innych kulturach świata, korzystając z dobrych źródeł i fachowych opracowań.
- Zbliżenie międzykulturowe dokonuje się poprzez nastawienie na dobro wspólne.

Zasady

- Staram się przekazywać wiadomości o kulturach funkcjonujących w świecie w sposób możliwie szeroki, unikając uproszczonych schematów i krzywdzącej tendencyjności.
- W klasie nie wyróżniam ani nie poniżam ucznia innej rasy i kultury.
- Pomagam uczniom o innej kulturze zintegrować się z pozostałymi uczniami.

² „Im większe jest czyjeś «dobro» kulturalne, tym bardziej musi być ono użyte – świadomie, czynnie, odpowiedzialnie i po chrześcijańsku – jako wartość «dla drugich»”, Jan Paweł II, *Dobro kulturalne każdego człowieka jest wartością dla innych. Przemówienie do przedstawicieli Katolickiego Uniwersytetu Portugalskiego*, Lizbona, 14.05.1982, w: tegoż, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, wyd. Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Fundacja Jana Pawła II–Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym–Lublin 1988, s. 135.

³ „Ponieważ wszyscy ludzie, obdarzeni rozumną duszą i stworzeni na obraz Boga, mają tę samą naturę i to samo pochodzenie, i odkupieni przez Chrystusa korzystają z tego samego powołania i przeznaczenia Bożego, powinna być uznawana podstawowa równość wszystkich”. KDK 29.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Organizujemy w szkole lub klasie uroczystości, lekcje poświęcone innym kulturom czy obyczajom. Prowadzimy z uczniami otwarty dialog na temat odmienności kulturowej. Takie dyskusje mogą być okazją do wymiany doświadczeń i poznawania rodzimych zwyczajów uczniów z innych krajów.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Przyjaźń z człowiekiem innej kultury wydobywa z wyłącznego ukierunkowania na własne potrzeby, dążenia i problemy. Młodzi ludzie w spotkaniu z rówieśnikami z odległych państw rozwijają: umiejętność kontaktowania się z ludźmi, kulturę bycia, wrażliwość na potrzeby innych. Poznanie obcokrajowca przez pryzmat jego życia, historii jego kraju i trudności z jakimi mogła się zmagać jego rodzina może być okazją do refleksji nad sobą, rewizji stanu posiadania i wdzięczności za własną kulturę, język, tradycję, naród i państwo.

1.10. ZAGROŻENIA

Kontakt międzykulturowy utrudniają uogólnienia, które rodzą się na skutek jednostkowego doświadczenia. Niejednokrotnie są przenoszone, niestety,

na całą społeczność, państwo czy rasę. Przeświadczenie o wyższości własnej kultury, rasy czy cywilizacji może skutecznie osłabić porozumienie z obco-krajowcem. Deprecjonowanie własnej rasy, narodu lub nieznanostwo własnej kultury stają się przyczyną poczucia niższości wobec odmiennych kultur.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Spotkanie z innym człowiekiem, z innymi ludźmi, było zawsze powszechnym i podstawowym doświadczeniem ludzkiego gatunku. Od zarania dziejów, ludzie skupieni w małych grupach plemiennych wędrowali za pożywieniem czy nowym, lepszym miejscem do życia. Wędrując, wcześniej czy później musieli się natknąć na inne plemię. Wtedy człowiek miał do wyboru, albo wojnę, albo zbudowanie muru i odgrodenie się, mógł też spróbować się porozumieć. „Na przestrzeni historii człowiek cały czas waha się między tymi opcjami, w zależności od czasu i kultury wybiera to jedną, to drugą; widzimy, że w tych wyborach jest zmienny, że nie zawsze czuje się pewnie, nie stoi na mocnym gruncie”⁴.

⁴ R. Kapuściński, *Spotkanie z Innym – jako wyzwanie XXI wieku*, [online:] <https://kapuscinski.info/spotkanie-z-innym-jako-wyzwanie-xxi-wieku.html> [dostęp: 31.07.2021].

Strach przed ludźmi innej kultury i rasy może prowadzić do zamknięcia się lub, co gorsze, do agresji. Fala napływających do Europy emigrantów, koczujących przy granicach, na lotniskach i dworcach wprawia współczesnego człowieka w pewien stan niepokoju, nawet strachu. Otwarcie się na drugiego, innego od nas człowieka, wymaga odwagi i życzliwości. Tym, co może łączyć ludzi różnych kultur, ras i narodów jest dialog.

W wychowaniu młodego człowieka należy zwracać uwagę na wszelkie przejawy dyskryminacji z powodu pochodzenia czy koloru skóry. Każdy człowiek ma niezbywalne prawo do życia, wolności i pokoju. Zadaniem rodziców, wychowawców i nauczycieli jest hamowanie wszelkich przejawów mowy nienawiści. W domu rodzice powinni inicjować rozmowy na ten temat i powstrzymywać się od wypowiedzi dyskryminujących kogokolwiek. W szkole nauczyciel może zorganizować spotkanie z gościem reprezentującym inną kulturę, dając młodzieży możliwość rozmowy i zadawania pytań.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Głównymi bohaterami powieści Karola Maya są Winnetou – szlachetny wojownik z plemienia Apaczów i Old Shatterhand – jego biały przyjaciel. Winnetou to szlachetny Indianin, który pomaga kolonizatorom z Zachodu, przeprowadzając karawany białych przez tereny Indian; walczy z nieuczciwością wyrzutków amerykańskiego społeczeństwa, którzy na terenach Apaczów szukają schronienia przed wymiarem sprawiedliwości. Jednym z zasadniczych tematów powieści jest przyjaźń ludzi pochodzących z różnych ras.

Ja nie jestem ani trochę wrogiem Indian. Nie jestem też obojętnym obserwatorem, lecz szczerym przyjacielem wszystkich czerwonoskórych. Dowiodłem tego nieraz. Gdzie tylko mogłem, niosłem pomoc czerwonym przeciwko białym i broniłem ich przed nadużyciami białych. [...] Wszystkie nasze czyny wypływały z miłości i współczucia dla czerwonego narodu.

K. May, *Winnetou*,
wyd. Greg, Kraków 2018,
s. 805.

Old Shatterhand jest bohaterem, który odnajduje wartość w spotkaniu z człowiekiem innej kultury i rasy. Z łatwością porusza się w obu światach, ludzi białych i Indian; pełni rolę pośrednika między nimi. Jednak jego oddanie

czerwonemu narodowi naznaczone jest ciekawością i dobrocią dowodzącą wyższości jego rasy. Mimo tego szczerze zaprzyjaźnia się z Winnetou i pragnie poznawać kulturę i zwyczaje plemienia Apaczów. Jest oddany swojemu indiańskiemu towarzyszowi jak bratu.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Dialog to wyzwanie polegające w istocie na przekształcaniu relacji między ludźmi, między narodami i ludami w życiu religijnym, politycznym, gospodarczym i społecznym i kulturalnym. Jest to wyzwanie miłości Chrystusa do ludzi, którą uczeń musi odtworzyć we własnym życiu: „Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali” (J 13,35).

EiA 79.

Nadszedł czas, by mając na uwadze kulturę, która dostrzega wartość dialogu jako formy spotkania, dążyć do zgody i do wspólnych ustaleń, nie izolując się od troski o społeczeństwo sprawiedliwe, zdolne do pamięci i bez wykluczania kogokolwiek. Głównym autorem, historycznym podmiotem tego procesu są ludzie i ich kultura, nie jakaś klasa, grupa czy elita. Nie potrzebujemy projektów przygotowanych przez niewielu

i adresowanych do niewielu, do mniejszości oświeconej, która chce przejąć monopol na wyrażanie zbiorowych uczuć narodów czy społeczeństw. Chodzi o porozumienie, by żyć razem, chodzi o pakt społeczny i kulturowy.

EG 239.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Słyszeliście, że powiedziano: Będziesz miłował swego bliźniego, a nieprzyjaciela swego będziesz nienawidził. A Ja wam powiadam: Miłujcie waszych nieprzyjaciół i módlcie się za tych, którzy was prześladują; tak będziecie synami Ojca waszego, który jest w niebie; ponieważ On sprawia, że słońce Jego wschodzi nad złymi i nad dobrymi, i On zsyła deszcz na sprawiedliwych i niesprawiedliwych. Jeśli bowiem miłujecie tych, którzy was miłują, cóż za nagrodę mieć będziecie? Czyż i celnicy tego nie czynią? I jeśli pozdrawiacie tylko swych braci, cóż szczególnego czynicie? Czyż i poganie tego nie czynią? Bądźcie więc wy doskonali, jak doskonały jest Ojciec wasz niebieski.

Mt 5,43-48;
por. Ez 47,21-23.

3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Wszyscy ludzie, stworzeni na obraz Jedyne Boga, obdarzeni taką samą rozumną duszą, mają tę samą naturę i to samo pochodzenie. Wszyscy, odkupieni przez ofiarę Chrystusa, są wezwani do uczestniczenia w tym samym Boskim szczęściu; wszyscy więc cieszą się równą godnością.

KKK 1934;
por. 854; 1267.

IV. LITERATURA

- Braun J., *Nowy świat kultury*, wyd. Stowarzyszenie Kulturalne Fronda, Warszawa 2003.
- Carroll L., *Alicja w Krainie Czarów*, tłum. A. Marianowicz, wyd. Nasza Księgarnia, Warszawa 2005, s. 6-107.
- Edensor T., *Tożsamość narodowa, kultura popularna i życie codzienne*, tłum. A. Sadza, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004.

- Evdokimov P., *Prawosławie*, tłum. M. Żurawska, Instytut Wydawniczy Pax, Warszawa 2003.
- Ferrera M., Ceresa M., Filippi G.G., *Ludy świata*, tłum. R. Gołędowski, wyd. Warbud, Warszawa 2004.
- Franciszek, *Adh. «Evangelii gaudium». O głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie*, Wydawnictwo M, Kraków 2013.
- Himmelfarb G., *Jeden naród, dwie kultury*, tłum. P. Bogucki, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
- Jan Paweł II, *Adh. Ecclesia in Africa*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 2, *Adhortacje*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 425-488.
- Jan Paweł II, *Dobro kulturalne każdego człowieka jest wartością dla innych. Przemówienie do przedstawicieli Katolickiego Uniwersytetu Portugalskiego*, Lizbona, 14.05.1982, w: tegoż, *Wiara i kultura. Dokumenty, przemówienia, homilie*, wyd. Polski Instytut Kultury Chrześcijańskiej. Fundacja Jana Pawła II–Redakcja Wydawnictw KUL, Rzym–Lublin 1988, s. 135-146.
- Jan Paweł II, *Enc. Centesimus annus*, w: tegoż, *Dzieła zebrane*, t. 1, *Encykliki*, Wydawnictwo M, Kraków 2006, s. 399-446.
- Kapuściński R., *Spotkanie z Innym – jako wyzwanie XXI wieku*, [online:] <https://kapuscinski.info/spotkanie-z-innym-jako-wyzwanie-xxi-wieku.html> [dostęp: 31.07.2021].
- Kłoczowski J., *Tradycje różnorodności kulturowej i religijnej w Europie Środkowo-Wschodniej*, wyd. Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2003.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Kopyt E., *Cywilizacja Zachodu a problem postrzegania odmienności kulturowych w islamie i hinduizmie*, wyd. Adam Marszałek, Toruń 2003.
- May K., *Winnetou*, wyd. Greg, Kraków 2018.
- Obrazy kultur*, red. G. Pełczyński, R. Vorbrich, wyd. Biblioteka Telgte, Poznań 2007.
- Palczyński T., *Wzory wielokulturowości we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2006.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.

Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.

FILM EDUKACYJNY

Wartość spotkania z człowiekiem innej kultury i rasy

<https://youtu.be/b7n6vgTmlhE>

